

Analysegruppa

Analysegruppe lagar analyser, samanlikningar og rapportar til universitetsleiinga om trendar, rammer og utviklingstrekk som er aktuelle for å gjennomføre UiBs strategi.

Analysegruppas medlemmar: Ingar Myking, Steinar Vestad, Bjug Olav Bøyum, Svein Jarle Nymark, Gry Flatabø, Morgan Alangeh og Caroline Armitage.

informatikkstudier. KMD er i liten grad involvert i det nasjonale opptaket til grunnstudier, men gjennomfører lokale opptak.

Tabell 1 Førstevalgssøkere til UiB, 2021-2024 (april-tall for alle år). Kilde: Samordna opptak

	Førstevalgssøkere				Studieplasser 2024	Endring 2023-24	
	2021	2022	2023	2024		Antall	Prosent
UiB totalt	12 268	10 618	10 569	11 400	4151	831	8
HF	1 651	1 467	1 190	1 233	1027	43	4
MN	1 696	1 514	1 490	1 436	842	-54	- 4
MED	1 337	1 232	1 179	1 417	342	238	20
SV	3 222	2 654	2 679	2 876	1030	197	7
JUR	1 973	1 727	1 926	2 055	374	129	7
PS	2 332	1 959	2 034	2 314	510	280	14
KMD	57	65	71	69	26	-2	- 3

Studentene vil til Bergen!

UiB øker sin «markedsandel» av førstevalgssøkerne, fra 7,8 til 8 prosent. Det gjør UiB til den fjerde mest populære institusjonen, etter NTNU (16,7 prosent), UiO (13,5) og OsloMet (10). Alle disse mister «markedsandeler» i år.

Dette viser tallene fra 15. april-søknadsfristen for søkere som ønsker å starte på en grunnutdanning eller et masterprogram ved UiB. Til grunnstudiene er det en økning på 8 prosent i antall førstevalgssøkere til UiB, men fremdeles noe under de rekordhøye søkertallene vi opplevde i 2020 (11 645) og 2021 (12 268).

HF på vei opp!

Siden 2020 har det vært en årlig nedgang på HF, dette stopper opp i år. Men det er fortsatt 25 prosent færre søkere enn det var i koronaåret 2021. MED opplever en kraftig økning. Årsaken er oppstarten av Vestlandslegen, og 338 søkere har dette studiet som sitt førstevalg i 2024. Det er vekst både på SV, JUR og PS, og det studiet i rettsvitenskap passerer for første gang 2000 førstevalgssøkere. På SV er bachelorprogrammene i Sammenliknende politikk og Kunstig intelligens populære. MN opplever en liten nedgang, i første rekke knyttet til teknologi- og IKT-fag. Realfagene opplever en økning på 12 prosent fra 2023, og det nye studiet i Geofag og informatikk kan ha trukket noen av søkerne over fra andre

Tabell 2 Førstevalgssøkere til BOTT-institusjonene og totalt nasjonalt, 2023-24. Kilde: Samordna opptak

Institusjon	Førstevalgssøkere		Endring 2023-24	
	2023	2024	Antall	Prosent
UIB	10 569	11 400	831	8
UIO	18 495	19 202	707	4
UIT	8 657	9 077	420	5
NTNU	23 981	23 888	-93	0
Nasjonalt	135 980	142 416	6436	5

Økende kvinneandel

Kvinneandelen på studiene ved UiB øker også. I mer enn 20 år var denne mer eller mindre konstant 60-61 prosent. Men de siste årene har vi sett en økning, og i 2024 er hele 66 prosent av førstevalgssøkerne kvinner. For profesjonsstudiene i medisin, psykologi, odontologi og rettsvitenskap er nå minst tre av fire søkere kvinner.

Studieprogram	Kvinneandeler		
	2024	Snitt 2014-23	Snitt 2004-13
Odontologi	85 %	77 %	71 %
Psykologi	79 %	*	*
Medisin	75 %	73 %	66 %
Rettsvitenskap	74 %	67 %	63 %
UiB totalt	66 %	61 %	61 %

* Profesjonsstudiet hadde ikke opptak gjennom Samordna opptak i perioden

Flere søker fra sentrale Østlandet

Geografisk er det en økning i andelen søkere som kommer fra Oslo og «Viken»-området. I 2015 var denne 17 prosent, mens den i 2024 har kommet opp i 24 prosent. Det er naturlig å se dette i sammenheng med veksten i antall søkere til f.eks. rettsvitenskap, som erfaringsmessig rekrutterer mange søkere fra utenfor Vestland. Totalt sett er 45 prosent av søkerne fra Vestland i år, det laveste vi har sett. For ti år siden lå dette normalt på rundt 50 prosent.

Nasjonalt ser vi at institusjonene i Bergen samlet øker med 11 prosent, og byen passer dermed Trondheim som Norges nest mest populære studieby. Kun Oslo trekker flere førstevalgssøkere, men også her synker markedsandelen kraftig.

Tabell 3 Endring i søkertall for de største studiestedene i Norge. Kilde: Samordna opptak.

Studiested	Førstevalgssøkere		Markedsandel		Endring i førstevalg		
	2023	2024	2023	2024	Antall	Prosent	Prosentpoeng
Oslo	37604	37523	27,48	26,19	-81	-0,22	-1,29
Bergen	18273	20366	13,35	14,22	2093	11,45	0,87
Trondheim	20068	20186	14,66	14,09	118	0,59	-0,57
Stavanger	6345	6799	4,64	4,75	454	7,16	0,11
Kristiansand	5529	5592	4,04	3,9	63	1,14	-0,14
Tromsø	5017	5075	3,67	3,54	58	1,16	-0,13
Ås	3643	4161	2,66	2,9	518	14,22	0,24

Studiene som øker mest

Den nasjonale trenden er en liten økning i antallet søkere totalt sett (5 prosent). Spesielt studier innen økonomi og administrasjon, sykepleie, enkelte samfunnsfag og ingeniørutdanninger øker. Det samme gjør juridiske fag, om vi holder Politihøgskolen utenfor. Nesten hver fjerde søker til politiutdanningene er borte, noe som ikke er uventet gitt at studentene ikke får jobb etter endt utdanning. De utdanningsområdene som gjør det svakest er lærerutdanninger (grunnskole), arkitektstudier og IKT-fag. De institusjonene som øker mest i markedsandeler er NLA, Høgskolen Innlandet og NHH. I alle tilfeller er driverne mest sannsynlig nye studieprogram, blant annet deltids- eller samlingsbaserte utdanninger, eller rene nettbaserte studier.

Masteropptak

Det er om lag 4750 søkere (fra Norge/Norden/EØS) til UiBs toårige masterprogram, en økning på fem prosent fra 2023.

Tabell 4 Førstevalgssøkere til toårige masterprogram, søkere fra Norge/Norden/EØS (ikke tredjelandssøkere). Kilde: FS

	Førstevalgssøkere		Studieplasser	Endring i førstevalg	
	2023	2024	2024	Antall	Prosent
UiB totalt	4 514	4 747	1240	233	5
HF	613	567	185	-46	- 8

JUR	267	286	50	19	7
MN	859	1 055	349	196	23
MED	321	314	110	-7	- 2
PS	1 134	1 189	192	55	5
SV	1 078	1 171	285	93	9
KMD	242	165	69	-77	- 32

Økningen er særlig sterk på MN. Masterprogrammet i biologi har 269 førstevalgssøkere, og er med det programmet med fleste søkere ved UiB. Andre program som har høye søkertall er master i bærekraft (183 førstevalgssøkere), rettsvitenskap (239), informatikk (228) og pedagogikk (214).

Flere EU-søkere

Generelt er det en sterk økning i søkere fra EU/EØS, 39 prosent. Om vi ser dette tilbake til 2022 er den samlede økningen 59 prosent. Dette er likevel ikke i nærheten av å kompensere for bortfallet av tredjelandssøkere. Siden 2022 er om lag 85 prosent av søkerne borte. I år var det kun 395 tredjelandssøkere til masterprogrammene ved HF, MN, MED, SV og PS. Per nå er det 22 som har takket ja til studie plass, men det gjenstår å se hvor mange som følger opp med å betale studieavgift.

Oppsummert kan vi si at opptaket av tredjelandsstudenter har tre innganger: Studenter som betaler selv, studenter som kommer gjennom etablerte program som NORPART/Students at Risk, og studenter som får tilbud om NORSTIP-stipend. Særlig den siste gruppen kommer til å bli viktigere fremover.

Nye publiseringstall: Lite endringer i UiBs publisering i 2023

Antall publikasjoner økte med to prosent, fra 3357 til 3435 og antall forfatterandeler økte med en prosent, fra 1305 til 1321. Antall publiseringspoeng gikk ned mindre enn en prosent – fra 3323 til 3299, på linje med utviklingen nasjonalt, som står så å si på stedet hvil.

Også når det gjelder utviklingen i andel publikasjoner med internasjonalt samforfatterskap og forfatterandeler på nivå 2, ligger UiB stabilt – i begge tilfeller er det en marginal nedgang på ett prosentpoeng, henholdsvis fra 61 til 60 prosent og fra 28 til 27 prosent.

Den 12. april rapporterte UB inn fjorårets publiseringer til Cristin, og den 23. april ble de kvalitetssikrede tallene for hele sektoren publisert i [DBH](#) og på [Cristin.no](#). Bibliometrigruppen ved Universitetsbiblioteket legger ut visualiseringer og analyser av publisering på nettstedet [Vitenskapelig publisering ved Universitetet i Bergen](#).

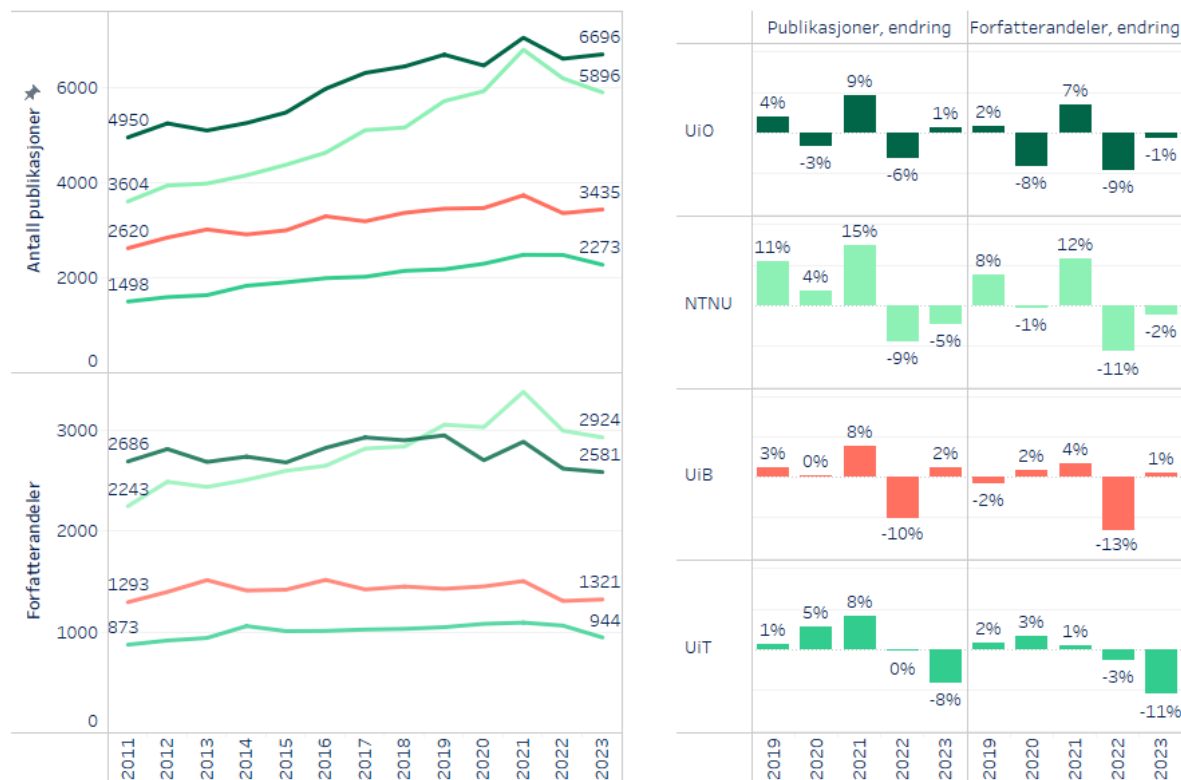
Fremst blant de gamle

Med dette ligger UiB fortsatt fremst blant de gamle breddeuniversitetene (BOTT) når det gjelder internasjonalt samforfatterskap (60 prosent), tett fulgt av UiO (59 prosent) og UiT (58 prosent). Som i fjor ligger UiB på andreplass etter UiO når det gjelder nivå 2-andel (27 vs 32 prosent), men foran UiT og NTNU (begge på 23 prosent ([se bibliometri.w.uib.no/uib-i-sammenlikning-med-uh-sektoren/](https://se.bibliometri.w.uib.no/uib-i-sammenlikning-med-uh-sektoren/))).

Publikasjoner og forfatterandeler hos BOTT

Over tid (venstre); prosent endring fra året før (høyre)

Universitetet i Bergen
 Universitetet i Oslo
 Norges teknisk-naturvitenska..
 UiT Norges arktiske universitet

Kilde: Cristin DUCT, Bibliometrigruppen ved Universitetsbiblioteket

Stabile tall

UiBs andel av den totale poengpotten har gått marginalt ned, fra 11,3 prosent i 2022 til 11,1 prosent i 2023. BOTT-institusjonenes samlede andel fortsetter å synke, som de har gjort i flere år, til fordel for andre institusjoner, som samlet har økt sin andel av potten fra 36 prosent i 2022 til 38 prosent i 2023. Blant de større institusjonene som peker seg ut med framgang siste år er OsloMet, BI, Universitetet i Sørøst-Norge og Høgskolen i Innlandet.

Per årsverk

Når det gjelder produktivitet, målt i poeng per fagårsverk (UFF) og per førstestilling er det ingen endring for UiB fra i fjor; tallene er 2,2 poeng per førstestilling og 1,4 poeng per UFF-årsverk. Her utmerker UiB seg blant BOTT-institusjonene ved å være den eneste som ikke har nedgang. Fakultetene har hatt ulik utvikling – HUM, MED og SV har hatt nedgang i publiseringen fra 2022 til 2023, mens JUR, MN, PS og UM har hatt økning. For flere detaljer, se «Fakultetene» på [Vitenskapelig publisering ved Universitetet i Bergen](#).

Pandemiens påvirkning?

Mange UH-institusjoner hadde en bratt økning i publisering fra 2020 til 2021, etterfulgt av et fall i 2022. Dette gjelder både UiB, UiO og NTNU, men er mindre tydelig hos UiT. Så har kurven snudd og peker oppover igjen for både UiB og UiO, mens for NTNU fortsetter nedgangen. Hos UiT holdt publiseringen seg stabil fra '21 til '22, og først i '23 fikk man der et fall.

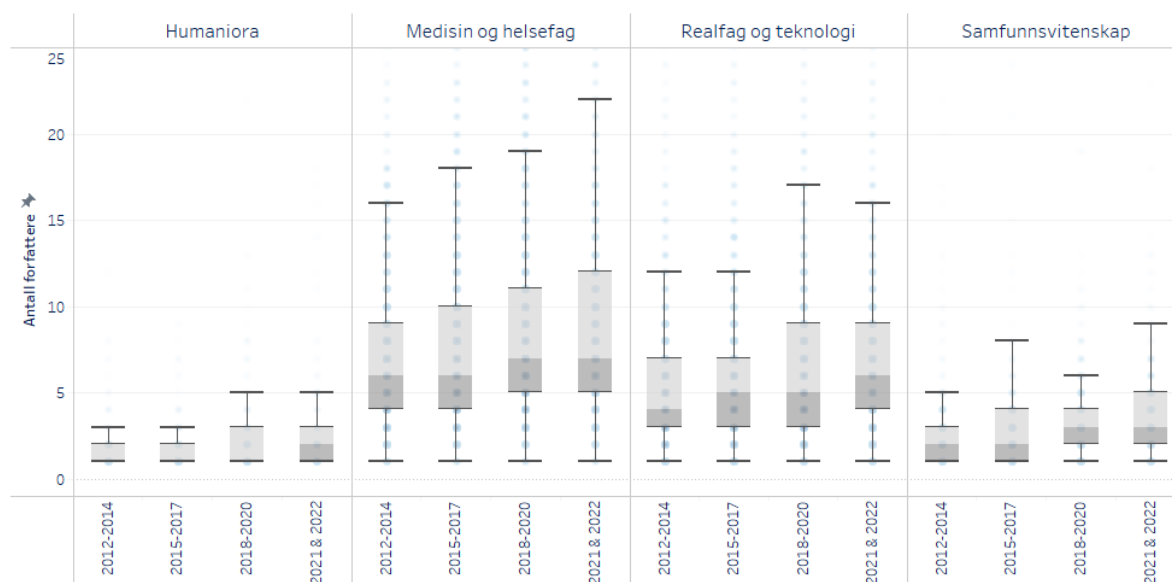
Det er nærliggende å se til pandemien for å forklare denne utviklingen, og flere har gjort det, blant annet NIFU Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning i notatet [Pandemiens virkninger på forskningen 2022: Ser vi nedgang i publiseringsaktiviteten?](#) Som de påpeker, har vi ennå ikke sett resultatet av alle pandemiens ettervirkninger, blant annet fordi forskning og publisering tar tid. Det er også til dels store forskjeller på hvordan pandemien har slått ut; noen har publisert mindre og andre mer.

Mer på grunn av pandemien?

Det har vært antydning en mulig sammenheng mellom den generelle økningen i publisering og et oppsving av pandemi-forskning i 2020-21, og tilsvarende nedgang i 2022. Ikke bare UiB, UiO og NTNU opplevde nedgang i publiseringen i 2022, det gjaldt også store deler av det internasjonale forskersamfunnet. Hvis vi ser nærmere på publikasjoner fra UiB og Haukeland Universitetssykehus som handler om pandemier eller Covid-19 ser vi imidlertid en bratt økning fra 2019 til 2021, så stabilitet fra 2021 til 2022, før en nedgang blir synlig i 2023. Det er altså ikke mulig å trekke sikre eller entydige konklusjoner om betydningen av pandemiforskning for den generelle utviklingen i publisering.

Langsiktige trender

UiB har, som de fleste andre norske UH-institusjoner hatt en økning i publisering gjennom perioden siden 2011. Kurven er brattere hos noen enn hos andre, og hos de fleste er det enkelte variasjoner fra år til år. Samtidig som vi ser en viss økning over tid i antall publikasjoner, er også mye relativt stabilt, for eksempel er det liten forandring i forfatterandeler hos både UiB, UiO, og UiT (her er NTNU unntaket blant BOTT-universitetene). Dette peker i retning av at mye av økningen i publisering hos de tradisjonelle breddeuniversitetene handler om økning av samforfatterskap. Figuren nedenfor viser en økning av medianverdien for antall medforfattere per publikasjon innen alle NVI-fagområder i Norge siden 2012.

Endringer i publiseringsindikatoren

2023 var siste gang Cristin ble brukt til rapportering av publisering. Innføring av det nye systemet, som skal erstatte både Cristin og de ulike vitenarkivene (som BORA) er planlagt å skje fra juni i år. Les mer om

systemet, prosjektet og planen for migrering hos [Sikt](#). Nøyaktig hva det vil si for framtidig statistikk vet vi ikke per i dag. Blant spørsmålene det ikke er enighet om, er hvorvidt en framtidig publiseringsindikator skal skille mellom kvalitetsnivåer (i dag 0, 1 og 2) eller bare mellom godkjente / ikke godkjente kanaler (tilsvarende dagens nivå 0 og 1).

NIFU-rapport ser på lærdommer fra Sentre for fremragende utdanning

Ett hovedfunn i [rapporten](#) er at mange av aktørene ønsker mer studentaktiv læring, og at vurderingsformene fornyes.

SFU-ordningen ble opprettet av Kunnskapsdepartementet i 2010 som et nasjonalt virkemiddel, med formål om å utvikle og stimulere til fremragende kvalitet i høyere utdanning. [Rapporten](#) ser på lærdommer fra SFU-ordningen som helhet, med utgangspunkt i alle sentrene som har fått status og mottatt finansiering i perioden 2010–2023. SFU-ordningen utfases i løpet av 2027.

Mer pedagogikk

Det kommer også frem et behov for å basere undervisningen på pedagogisk forskning i større grad. Det er samtidig enighet om at endring skjer for sakt. Kunnskapen fra sentrene kan fordeles i to kategorier: konkrete kunnskapsbidrag og usynlig kunnskap. Mens konkrete kunnskapsbidrag handler om utvikling av undervisningspraksiser, studieplanarbeid, forsknings- og utviklingsarbeid, studentinvolvering og andre former for håndgripelig kunnskap, handler usynlig kunnskap om erfaringer eller erkjennelser som «setter seg» i organisasjonen: studenter som aktører og bidragsyttere i utviklingen av utdanningskvalitet, ny bevissthet om fagdidaktikk og forskning på undervisning, samt utviklingen av en kulturendring knyttet til utdanningskvalitet. Det ble ellers understreket at all type kunnskap ikke har samme overføringsverdi utover eget senter eller fagfelt.

Dei aller fleste nyutdanna med master er i relevant jobb innan eit halvår

Lågast arbeidsløyse blant dei med master frå lærar- og helse- og sosialfagutdanningar. Kandidatar med master i real- og naturfag har lenger overgangen frå utdanning til jobb, viser [Kandidatundersøkinga](#).

Våren 2023 gjekk 18 667 studentar ut med mastergrad frå norske universitet og høgskular. I fjor haust spurte forskingsinstituttet NIFU alle desse kandidatane om korleis arbeidssituasjonen deira var eit halvt år etter fullført utdanning. Dei siste ti åra er talet på nyutdanna med mastergrad meir enn dobla. I heile fjor fullførte 22 483 studentar mastergraden i Noreg. Likevel ser ein ikkje ei negativ utvikling i mistilpassing eller auka vanskar for kandidatane med å få relevant jobb.

Dei fleste får jobb

Eit overvegande fleirtal – nærare ni av ti – av dei nyutdanna masterkandidatane er i jobb eit halvt år etter at dei har fullført utdanninga, og mange av desse har ein jobb som samsvarer nokså godt med utdanninga dei har teke. Kandidatar med mastergrad i eit profesjonsfag, til dømes lærarar og legar, hadde ein nokså lett overgang til arbeid. Dei opplevde i liten grad arbeidsløyse eller andre former for mistilpassing i arbeidsmarknaden. Det same gjaldt juristar. Arbeidsløysa eit halvt år etter fullført mastergrad var lågast blant kandidatar innan lærar- og pedagogikkutdanningar (1,6 prosent) og innan

helse- og sosialfag (3 prosent). Natur- og realfagskandidatar har høgast arbeidsløyse etter eit halvår (over 13 prosent). Det er litt høgare enn blant samfunnsvitarar (under 11 prosent) og humanistar (under 10 prosent).

Fortsatt stor ulikhet i rekrutteringen til høyere utdanning

Et notat utarbeidet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet viser at sosial bakgrunn og ulikhet fortsatt er en svært relevant problemstilling i høyere utdanning.

Notatet gir innsikt hvordan sosiodemografiske bakgrunnsvariabler påvirker rekruttering til og gjennomføring i høyere utdanning i Norge. Notatet bygger på funn fra nyere forskning og analyser og relevant statistikk fra SSB.

Foreldres utdanningsnivå

Gjennomgangen viser at foreldres utdanningsnivå fortsatt har stor betydning for barn og unges prestasjoner i hele utdanningsløpet – fra grunnskole til høyere utdanning. Elever med foreldre med høyere utdanning og inntekt gjør det bedre på nasjonale prøver, oppnår flere grunnskolepoeng, velger i større grad studieforbereende og gjennomfører videregående opplæring i større grad enn elever av foreldre med grunnskole som høyeste utdanning.

Foreldrenes utdanningsnivå og nivå for fullførte utdanninger ved universiteter og høyskoler			
	2012-2013	2021-2022	2022-2023
	I alt	I alt	I alt
Nivå og foreldrenes utdanningsnivå			
I alt	42 127	57 318	58 442
Universitets- og høyskolenivå, lavere nivå¹	28 709	35 479	35 173
Mor eller far har lang høyere utdanning	3 573	5 576	5 932
Mor eller far har kort høyere utdanning	10 007	13 697	13 863
Mor eller far har videregående utdanning	11 723	12 039	11 196
Mor eller far har grunnskoleutdanning	1 865	2 084	1 977
Uoppgitt	1 541	2 083	2 205
Universitets- og høyskolenivå, høyere nivå²	11 869	20 307	21 741
Mor eller far har lang høyere utdanning	2 561	4 373	4 778
Mor eller far har kort høyere utdanning	3 794	7 397	8 048
Mor eller far har videregående utdanning	3 124	5 330	5 366
Mor eller far har grunnskoleutdanning	432	690	711
Uoppgitt	1 958	2 517	2 838
Forskerutdanning³	1 549	1 532	1 528
Mor eller far har lang høyere utdanning	357	319	330
Mor eller far har kort høyere utdanning	292	334	326
Mor eller far har videregående utdanning	256	215	185
Mor eller far har grunnskoleutdanning	31	20	30
Uoppgitt	613	644	657
¹ Inkluderer fullførte grader med en varighet f.o.m. 2 år t.o.m. 4 år. ² Inkluderer fullførte grader med en varighet på mer enn 4 år, unntatt forskerutdanning ³ Doktorgrader			

Velger som foreldrene

Fagfelt og nivå for fullførte utdanninger ved universiteter og høyskoler				
	2012-2013		2022-2023	
	I alt	Andel kvinner	I alt	Andel kvinner
Nivå og fagfelt				
I alt	42 127	61,0	58 442	59,9
Universitets- og høyskolenivå, lavere nivå¹	28 709	63,1	35 173	61,0
Humanistiske og estetiske fag	2 398	62,3	2 794	61,2
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	6 446	73,3	4 970	72,7
Samfunnsfag og juridiske fag	2 418	62,4	4 343	65,0
Økonomiske og administrative fag	4 473	54,4	6 494	50,4
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	3 867	25,6	5 526	30,8
Helse-, sosial- og idrettsfag	7 744	84,0	9 400	81,0
Primærnæringsfag	126	50,0	318	59,1
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	1 088	27,9	1 193	37,6
Uoppgitt fagfelt	149	60,4	135	60,0
Universitets- og høyskolenivå, høyere nivå²	11 869	57,8	21 741	58,7
Humanistiske og estetiske fag	1 360	63,8	1 636	61,2
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	965	78,4	3 908	72,3
Samfunnsfag og juridiske fag	2 407	63,8	3 337	66,4
Økonomiske og administrative fag	1 846	49,2	3 887	51,6
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	3 017	39,6	5 318	38,8
Helse-, sosial- og idrettsfag	2 001	74,1	3 192	77,3
Primærnæringsfag	117	53,0	137	65,0
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	156	32,7	326	28,8
Uoppgitt fagfelt	-	.	.	.
Forskerutdanning³	1 549	47,8	1 528	53,0
Humanistiske og estetiske fag	124	49,2	141	60,3
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	41	65,9	50	86,0
Samfunnsfag og juridiske fag	183	61,7	163	60,7
Økonomiske og administrative fag	29	51,7	76	43,4
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	651	35,8	570	37,0
Helse-, sosial- og idrettsfag	504	57,5	482	66,8
Primærnæringsfag	-	.	10	40,0
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	16	12,5	26	26,9
Uoppgitt fagfelt	1	0,0	10	60,0

¹ Inkluderer fullførte grader med varighet f.o.m. 2 år t.o.m. 4 år.
² Inkluderer fullførte grader med en varighet på mer enn 4 år, unntatt doktorgrader
³ Doktorgrader

Unge av foreldre med høyere utdanning har samlet større sannsynlighet for å ta og gjennomføre høyere utdanning. Blant unge som velger å ta høyere utdanning og har foreldre som selv har høyere utdanning, velger mange de samme eller nært beslektede fag som foreldrene. Det er særlig sterk grad av selvrekuttering til lengre profesjonsutdanninger som juss og medisin. Unge som ikke har foreldre med høyere utdanning, velger i større grad kortere utdanninger. Samtidig påvirkes rekuttering til høyere utdanning også av andre demografiske variabler som kjønn, innvandringskategori og geografi.

Universiteter krever at neste Horisont-budsjett blir doblet

European University Association (EUA) som representerer mer enn 870 universiteter og nasjonale rektorkonferanser i 49 europeiske land har sluttet seg til et krav om at budsjettet for EUs neste forsknings- og innovasjonsfinansieringsprogram må doubles til €200 milliarder.

I en [rapport publisert 8. april 2024](#) sier EUA at etterfølgeren til det eksisterende Horizon Europe, som løper til 2027, trenger mer enn en økning i finansiering hvis Europa skal følge med på kravene fra stadig mer kunnskapsavhengige økonomier og omfanget av utfordringene som kontinentet står overfor.

Trenger overhaling

I tillegg til å kreve at budsjettet for etterfølgeren til Horizon Europe økes fra sitt nåværende nivå på €95,5 milliarder til €200 milliarder, argumenterer EUA-rapporten for at det neste syvårige forsknings- og innovasjonsrammeprogrammet også trenger en omfattende overhaling for å sikre at det er egnet til formålet. Det nye programmet, som starter i 2028, vil være Europas 10. forsknings- og innovasjonsrammeprogram (kjent som FP10), og interessenter som EUA er ivrige etter å sikre at EU-beslutningstakere «setter FoU i forkant av samfunnsmessig og vitenskapelig fremskritt».

Brobygging over «FoU-gapet»

I tillegg til et større budsjett inkluderer EUAs prioriteringer en mer balansert blanding av støtte til grunnleggende forskning, anvendt forskning og innovasjon, med den underforståtte kritikken at det økende fokuset på anvendt forskning og innovasjon i offentlige FoU-utgifter ikke må komme på bekostning av investeringer i grunnforskning. EUA ønsker også mer støtte til mindre samarbeidsforskning, fremme av tverrgående, intersektorielle partnerskap og kunnskapsutveksling, noe som EUA mener vil øke programmet betydelig. EUA krever også økt "målrettet støtte til land med lav FoU-kapasitet" for å bygge bro over «FoU-gapet» blant europeiske land, spesielt mellom de i de mer avanserte forsknings- og utviklingssystemene hovedsakelig funnet i Nord- og Vest-Europa og de nyere medlemsstatene i EU.

Flere studenter – færre tar lærerutdanning

Antall studenter i universitets- og høgskoleutdanning økte fra 2022 til 2023. Likevel var det en nedgang i antall studenter innenfor lærerutdanningene og bachelor i sykepleie.

Det viser nye tall fra den årlige statistikken [Studenter i universitets- og høgskoleutdanning](#). Til tross for 1 300 flere studenter høsten 2023 sammenlignet med 2022, så var det drøye 2 700 færre studenter på de største lærerutdanningene sammenlignet med året før. Det var også en nedgang på 1 000 studenter på

Allerede i april 2023 kunne [Samordna opptak vise til færre førstevalgssøkere til lærerutdanningene i forkant av studieåret 2023/24 \(samordnaopptak.no, PDF\)](#), og den tendensen endret seg ikke nevneverdig inn mot studiestart. Selv om det er en nedgang i antall lærerstudenter fra 2022 til 2023, er utviklingen over tid en annen. I et tiårsperspektiv har lektorutdanningen og grunnskolelærerutdanningen flere studenter i 2023 enn i 2014. For sykepleierutdanningen var det like mange studenter i 2023 som det var i 2014.

Færre studenter i utlandet

I motsetning til studenttallene i Norge, var det en nedgang i antall gradsstudenter i utlandet i 2023 sammenlignet med 2022. Høsten 2023 var det 12 700 gradsstudenter fra Norge i utlandet, en nedgang på 450 studenter fra året før. Det kan være flere forklaringer på hvorfor antall gradsstudenter i utlandet har gått ned over en lengre periode, skriver SSB. Den norske kronen har i perioder vært svak, noe som igjen kan ha hindret noen studenter i å dra til land med høye skolepenger. Det at gradsstudenter i utlandet i gjennomsnitt ender opp med høyere studiegjeld enn de som studerer i Norge, kan også spille inn. Et ønske om å studere i utlandet kan også bli påvirket av uro og krig i Europa.

Forskningsrådet med ny strategi

[Strategien](#) gir prioriteringer for Forskningsrådets arbeid framover, og løfter fram de viktigste grepene for endring.

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, Forskningsrådets vedtekter og regjeringens mål for Forskningsrådet ligger til grunn for den nye strategien. Det er helt sentralt at strategien legger til rette for at forskerne skal kunne utvikle sine ideer og ambisjoner og fremskaffe ny kunnskap i sine forskningsmiljøer.

Revidert handlingsplan for Norge og Kina om samarbeid

Norge og Kina har undertegnet en ny felles [handlingsplan](#) for å styrke samarbeidet innen forskning, teknologi og innovasjon i perioden 2024-2027.

I den reviderte handlingsplanen spisses tematiske prioriteringer mot samarbeid knyttet til globale utfordringer og FNs bærekraftsmål. Noen av målene i handlingsplanen er å styrke samarbeidet mellom kunnskapssektoren og næringsliv, fremme kunnskapsoverføring mellom forskningsorganisasjoner og næringsliv og forbedre forsknings- og innovasjonskapasiteten i begge land gjennom best mulig utnyttelse av ressursene.

Både Kina og Norge vil fremme forskjellige typer samarbeidsaktiviteter, blant annet å:

- bygge partnerskap mellom forskningsorganisasjoner, universiteter og foretak gjennom forskningssamarbeid og akademiske utvekslinger
- fremme multilateralt samarbeid, for eksempel innen EUs rammeprogram for forskning, Horisont Europa.

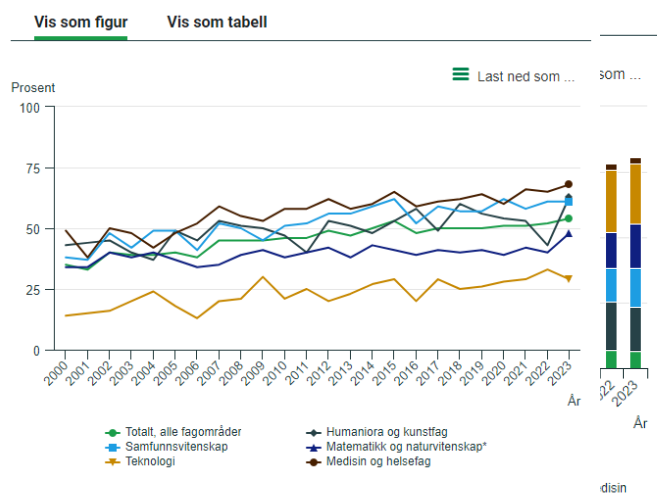
Handlingsplanen oppmuntrer til samarbeid innen oppnåelse av FNs bærekraftsmål og å finne løsninger på globale utfordringer innen miljø og klima, helse og omsorg, og mattrygghet og matsikkerhet. Samarbeid under denne handlingsplanen bygger på eksisterende avtale om forsknings- og teknologisamarbeid mellom Norge og Kina.

Flere doktorgrader innenfor teknologi, matematikk og

naturvitenskap i 2023 1 612 personer avla en doktorgrad i Norge i 2023. Det er 50 flere enn året før. Økningen skyldes betydelig flere nye doktorgrader innenfor fagområdene teknologi, matematikk og naturvitenskap, ifølge SSB.

Antallet nye doktorgrader innenfor teknologi har økt jevnt over tid. Utviklingen fortsatte i 2023 med en betydelig økning sammenlignet med året før, 281 grader i 2022 og 335 grader i 2023. Matematikk og naturvitenskap har ligget på et relativt stabilt nivå de siste årene, med rundt 300 nye doktorgrader hvert

Figur 2. Andel doktorgrader avlagt av kvinner etter fagområde. 2000–2023. Prosent

*Inkludert landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin

Kilde: Forskerpersonale, Statistisk sentralbyrå

fagene, der kvinnene tradisjonelt har vært i mindretall, ser vi at kvinneandelen fortsatt ligger på rundt 30 prosent i teknologi, mens den øker betydelig innenfor matematikk og naturvitenskap. Hele 48 prosent av de som avla en doktorgrad innenfor matematikk og naturvitenskap (inkludert landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin) i 2023, var kvinner.

Flest ved breddeuniversitetene

De fleste doktorgradene blir avlagt ved breddeuniversitetene. De to største er Norges teknisk-

Tabell 1 Avlagte doktorgrader etter lærested. 2019–2023. Antall

Lærested	2019	2020	2021	2022	2023
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	377	406	412	399	429
Universitetet i Oslo	483	497	428	424	427
Universitetet i Bergen	229	242	245	220	215
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	120	117	132	121	117
Øvrige læresteder	374	372	384	398	424

Kilde: Forskerpersonale, Statistisk sentralbyrå

år. Etter en nedgang i 2022, var antallet i 2023 tilbake på samme nivå som tidligere år. Øvrige fagområder hadde en svak nedgang i antall nye doktorgrader. Medisin og helsefag var fortsatt det klart største fagområde i 2023 (29 prosent). Samfunnsvitenskap og teknologi var de nest største fagområdene, hver av dem utgjorde 21 prosent av doktorgradene, mens doktorgrader innenfor matematikk og naturvitenskap utgjorde 19 prosent i 2023.

Rekordhøy andel kvinner

Andelen kvinner blant dem som avlegger en doktorgrad i Norge har vært rundt 50 prosent de siste ti årene. I 2023 var hele 54 prosent av de nye doktorgradene kvinner. Det er den høyeste kvinneandelen hittil. I 2023 fortsatte kvinneandelen å øke innenfor medisin og helsefag, der hele 68 prosent av de nye doktorgradene var kvinner. I MNT-

naturvitenskapelige universitet (NTNU) og Universitetet i Oslo (UiO), der til sammen 53 prosent av doktorgradene i 2023 ble avlagt. Ved NTNU ble det i 2023 for første gang holdt flere disputaser enn ved UiO.

Utenlandske statsborgere i flertall

Andelen utenlandske statsborgere blant nye doktorer har økt over tid. I 2023 var andelen på rekordhøye 44 prosent, likt som i 2021. Utenlandske statsborgerne utgjorde en særlig høy andel blant de som disputerte innenfor teknologi (64 prosent) og

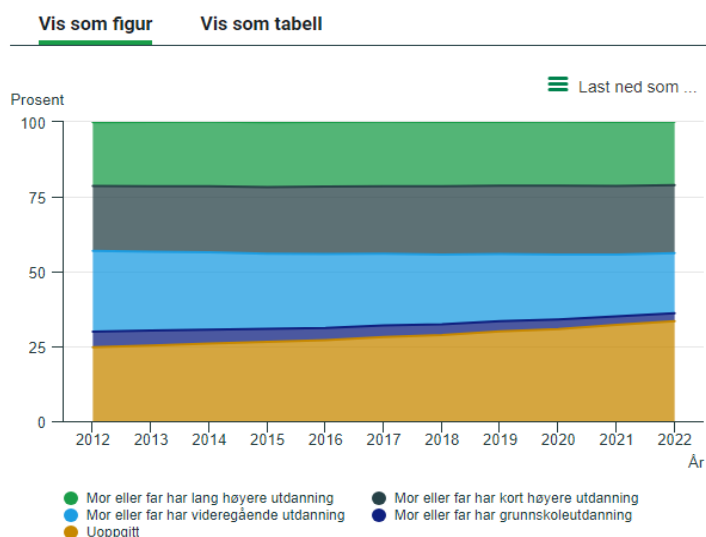
matematikk og naturvitenskap (59 prosent, inkludert landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin).

Fortsatt skjev rekruttering til akademia

I 2022 hadde 66 prosent av forskerne i akademia foreldre med høyere utdanning. Yngre forskere hadde en vesentlig høyere andel foreldre med høyere utdanning enn eldre forskere.

SSB har for første gang koblet foreldrenes utdanningsnivå til forskere/faglig personale i universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren for årene 2012–2022. Dataene viser at forskerne har en høyere andel foreldre med høyere utdanning (66 prosent) enn tilsvarende tall for [studenter](#) (60 prosent), høyt utdannede (46 prosent) og [befolkningen](#) generelt (32 prosent).

Figur 1. Forskere/faglig personale etter foreldrenes utdanningsnivå. 2012-2022. Prosent

Kilde: Forskerpersonale, Statistisk sentralbyrå

Fleksible og desentraliserte profesjonsutdanninger ikke uten utfordringer

Selv om fleksible og desentraliserte profesjonsutdanninger er nyttige for å tiltrekke seg en bredere studentgruppe, rapporterer lærestedene om visse utfordringer knyttet til drift og sikring av kvalitet i møte med økte forventninger til fleksibilitet, viser en [studie](#) NIFU har gjennomført på oppdrag av Kunnskapsdepartementet.

Formålet har vært å undersøke hvilke muligheter og utfordringer høyere utdanningsinstitusjoner i Norge står overfor når det gjelder kvalitet i fleksible og desentraliserte profesjonsutdanninger, og hvordan de går frem for å sikre kvalitet i møte med disse.

Teknisk-administrativt ansatte lite tilfredse med karriereutviklingsmuligheter

I en [ny rapport](#) har NIFU. På oppdrag fra Forskerforbundet kartlagt sentrale aspekter ved arbeidssituasjonen til teknisk-administrativt ansatte (TA-ansatte) i universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren) i Norge.

Universitets- og høyskolesektoren (UH) har gjennomgått store endringer de senere år. Fusjoner og andre organisatoriske endringer, effektiviseringstiltak og teknologisk utvikling har hatt betydning for ansattes arbeidsforhold og karriereutvikling. Et klart flertall oppfatter mulighetene for karriereutvikling som begrensede. De erfarer at arbeidsgiver prioriterer karriereutvikling for TA-ansatte klart lavere enn for vitenskapelige ansatte. De som vurderer jobbskifte, begrunner dette i hovedsak med bedre karrieremuligheter og lønn andre steder.

Rekordmange norske studenter dro på utveksling

I 2023 dro 8085 norske studenter på utvekslingsopphold i utlandet, opp fra 7175 året før. Særlig Australia er et populært reisemål for studentene, viser tall fra [Database for statistikk om høyere utdanning](#)

Pandemien førte til en stor nedgang i antall studenter som dro til utlandet. Studentutveksling handler om å ta et kortere studieopphold utenlands, typisk ett semester. Også andre land utenfor Europa er blitt mer populære, selv om økningen ikke er så stor som for Australia. Det er økte tall for både Japan, Sør-Afrika, Sør-Korea, India og Brasil. Unntaket er USA. Færre norske studenter dro på utveksling til USA i 2023. Dette kan ha sammenheng med endrede vilkår knyttet til helseforsikring som kom i 2022, og som gjorde utveksling til USA dyrere. Det var også færre studenter som dro på utveksling til europeiske land i 2023 sammenliknet med året før. Selv om tallet har gått ned, er det likevel flere som reiste til Europa i 2023 enn før pandemien.

Flest kommer til Norge

Antallet utenlandske studenter som velger å dra på utveksling til Norge har også økt noe, fra 10 285 i 2022 til 10 610 i 2023. De fleste utvekslingsstudentene kommer fremdeles fra Europa: Tyskland sender flest studenter, deretter Frankrike, Nederland og Italia.

Fire av ti møter begrensninger i akademisk frihet

Akademisk frihet er særlig truet i land med tydelig sosial og politisk polarisering, ifølge [rapporten Academiv Freedom Index](#).

En høyere prosentandel av verdens befolkning bor nå i land med alvorlige begrensninger på akademisk frihet enn for 50 år siden, ifølge Akademisk Frihetsindeks for 2024. 3,6 milliarder mennesker, tilsvarende 45,5 prosent av verdens befolkning, bor i land der forskere og institusjoner mangler autonomi.

Befolkningsvekst medvirker

Situasjonen skyldes ikke bare en reduksjon i akademiske friheter, men også befolkningsvekst, med høyt befolkede land som India, Brasil og Mexico som opplever nedgang. Også vestlige land falt på rangeringen ettersom akademisk frihet fortsatte å forverres, særlig i USA for fjerde år på rad og Storbritannia for syvende. Totalt viser de nye dataene at akademisk frihet er på nedgang i 23 land og forbedres bare i 10.

Økende polarisering

Forskerne bak studien knyttet den "store nedgangen" til økende polarisering på både politisk og sosialt nivå i mange land, med de «anti-pluralistiske, nasjonalistiske partiene» som har dukket opp de siste 20 årene ofte begrenser universitetsautonomi. Indeksen er basert på indikatorer som frihet til å forske og undervise; frihet til akademisk utveksling og formidling; institusjonell autonomi; og frihet til akademisk og kulturelt uttrykk.

Tsjekkia topper

Tsjekkia topper listen over akademisk frihet, etterfulgt av Estland, Belgia og Argentina, mens Nord-Korea, Eritrea og Myanmar er på bunnen. Storbritannia scoret lavere enn noen av sine vestlige europeiske naboer, hvorav mange hevder plasser blant de øverste 10 prosent, inkludert Italia, Tyskland, Spania og Portugal. Land som har sett betydelige forbedringer i akademisk frihet de siste tiårene inkluderer Gambia, Seychellene, Montenegro og Fiji.

Ønsker innovasjon basert på banebrytende forskning

Økonomer krever reform av det europeiske innovasjonsrådet for å støtte mer banebrytende forskning og være mer tett modellert etter amerikanske avanserte forskningsprosjekt, mener økonomer fra Frankrike, Tyskland og Italia i ny [rapport](#).

Europeiske investeringer i forskning og innovasjon er "utilstrekkelige, både når det gjelder mengde og kvalitet", og bør fokusere mer på høyteknologi, ifølge en [rapport](#) fra økonomer fra Frankrike, Tyskland og Italia. De anbefaler å reformere det europeiske innovasjonsrådet, som ble lansert i 2021 for å utvikle og skalere opp banebrytende teknologier, langs linjene til amerikanske avanserte forskningsprosjektorganer ([ARPA](#)).

Forsvarsforskning

Kanskje den mest kjente av disse, [DARPA](#), finansierer forsvarsforskning og har spilt en ledende rolle i utviklingen av teknologier som internett og globale posisjoneringssystemer. ARPAs har en målrettet tilnærming til innovasjon og fokuserer hovedsakelig på å utvikle proof of concept eller prosjekter opp til teknologimodenhetsnivå (TRL) 3-4, mens halvparten av EIC-finansieringen er dedikert til sitt Akseleratorprogram, som støtter prosjekter på TRL 5 og høyere.

Gi ledende forskere større rolle

Økonomene foreslår å øke finansieringen av høyrisiko, høyavkastningsprosjekter ved å omdirigere ressurser fra «underpresterende programmer i Horisont Europa og andre deler av EU-innovasjonssystemet». For eksempel foreslår de at Det europeiske instituttet for innovasjon og teknologi (EIT) og Det europeiske innovasjonsøkosystemet (EIE) gradvis skal "skaleres ned", og sier "det er naturlig å stille spørsmål ved EUs merverdi av EIT og spørre om budsjettet dens kunne vært tildelt mer

effektivt andre steder." De foreslår også å gi ledende forskere en mer sentral rolle i EIC-styret og i utvelgelsen av prosjekter, og å overlate mer beslutningsmyndighet til uavhengige prosjektledere i stedet for Europakommisjonen. Rapporten ser på hvordan Europa kan unngå "midt i teknologifellen", som refererer til spesialisering innen sektorer som ikke krever samme FoU-intensitet som høyteknologiske bransjer - eller har samme potensial for vekst.